

» Jobben som vaktbikkje blir illusorisk

Sentralbanksjef Øystein Olsen er både sjef og styreleder i Norges Bank, som har ansvar for Oljefondet. Dobbelrollen øker sjansen for at Oljefondet går på en smell, advarer eksperter.

OLJEFONDET

Åshild Langved
Oslo

Oljefondet - verdens største statlige fond på rundt 7000 milliarder kroner kontrolleres av Norges Banks hovedstyre.

Sentralbanksjef Øystein Olsen er styreleder her. Samtidig er han, i kraft av jobben som sentralbanksjef, øverste sjef for verdens største statlige fond og styrer pengepolitikken i Norge. Flere kritikere har den senere tiden tatt til orde for et eget Oljefond-styre, fordi de mener hovedstyret ikke kan nok om det Oljefondet driver med.

Ikke uavhengig

Professor Øyvind Bøhren er en av landets fremste eksperter på eierstyring. Han mener Olsen ikke er en uavhengig styreleder.

- En av styrets viktigste oppgaver er å kontrollere administrasjonen, inklusive evaluere, ansette og avsette daglig leder. Denne jobben som vaktbikkje blir illusorisk hvis daglig leder også er styreleder. Derfor forbyr norsk lov at et børsnotert selskaps daglige leder også er styremedlem.

Sentralbanksjef Øystein Olsen bør ikke være både styreleder og sentralbanksjef. Det er en uheldig dobbeltrolle. Det er ikke engang klart at han bør være styremedlem, sier Bøhren, som leder Senter for eierforskning ved Handelshøyskolen BIS institutt for finans.

» Sentralbanksjef Øystein Olsen bør ikke være både styreleder og sentralbanksjef
Øystein Bøhren, professor

Øystein Olsen

Alder: 63

Stilling: Sentralbanksjef

Aktuell: Kritiseres for å ha en dobbeltrolle som sentralbanksjef og leder av Hovedstyret i Norges Bank.

Bakgrunn: Olsen ble utnevnt som sentralbanksjef i 2011. Han kom fra stillingen som administrerende direktør i Statistisk sentralbyrå, hvor han tidligere hadde jobbet som forskningsdirektør. Olsen er ivrig Stabæk-tilhenger, og avrunder alle årstallene med Stabæks slagord: «Alltid. Uansett.» Han er utdannet sosialøkonom fra Universitetet i Oslo. Olsen har tidligere jobbet som ekspedisjonssjef i Finansdepartementet.

Bøhren understreker at kritikken ikke har noe med Olsen som person å gjøre, men med manglende profesjonalitet i bankens system for eierstyring.

Signerer saken først

Som sentralbanksjef er Olsen overordnet oljefondsjeff Yngve Slyngstad, som leder forvaltningen av fondet gjennom Norges Bank Investment Management (NBIM). I kraft av jobben som sjef i Norges Bank signerer Olsen Oljefond-saker før de går til hovedstyret der han sitter som leder.

- I denne signaturen ligger det en godkjennelse om at saken er klar for behandling i styret. Signaturen binder ikke når det gjelder standpunkt i saken, det vil si, han har anledning til å endre standpunkt i lys av argumenter som fremkommer i møtet, skriver Therese Riiser Wålen, kommunikasjonsrådgiver i Norges Bank.

- Betyr det at Olsen ikke vurderer saken, diskuterer den med Oljefondsjeff Yngve Slyngstad eller andre fra fondet, men bare formelt gjør den klar for styret?

- For å vurdere at den er klar for behandling i styret, må Olsen også sette seg inn i saken og vurdere/diskutere innholdet sammen med relevante personer i Norges Bank, svarer Riiser Wålen.

Hun ønsker ikke å si hvilke personer Olsen rådfører seg med i Oljefondet og Norges Bank.

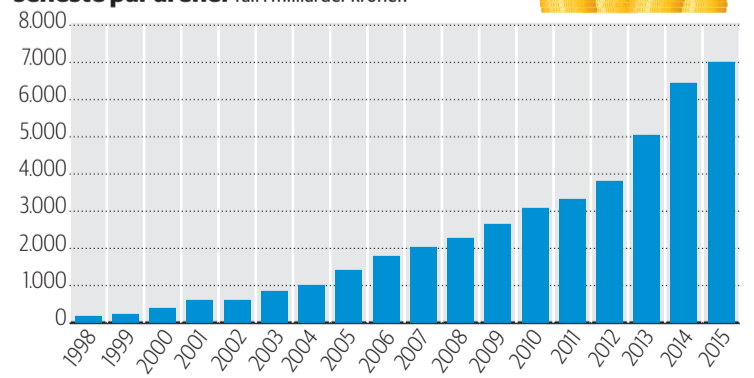
- Øystein Olsen bør ikke få lov til å kontrollere seg selv. Hovedstyret må ledes av en person utenfor Norges Bank, sier Karin Thorburn, finansprofessor ved Norges

Øystein Olsen bør ikke få sitte både som sentralbanksjef og styreleder, mener noen av landets fremste eksperter på eierstyring.
Foto: Fartein Rudjord

Til himmels

Verdien av Oljefondet har skutt i været de seneste par årene. Tall i milliarder kroner.

2015 DN grafikk/Kilde: Norges Bank Investments årsrapporter

Handelshøyskole (NHH) og ekspert på eierstyring.

Hun mener et av grunnprinsippene i god eierstyring, er at styret

og administrasjonen skal være uavhengig av hverandre.

- Innsidere i en bedrift skal generelt ikke sitte i styret. Snart er

tre av styremedlemmene fra administrasjonen i banken. Det er ikke et uavhengig styre, sier Thorburn.

Sentralbanksjef og styreleder Øystein Olsen i Norges Bank viser til sentralbankloven:

- Min rolle som både sentralbanksjef og leder av Norges Banks hovedstyre er spesifisert i sentralbankloven. I paragraf 6 heter det tydelig at: «Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen skal være leder og nestleder i hovedstyret», skriver Olsen i en epost (se egen sak).

- Hykleri

Oljefondet stemmer prinsipielt imot at daglig leder sitter som styreleder i samme selskap. Men Norges Bank, som forvalter fondet gjennom Norges Bank Investment Management, gjør det motsatte, ifølge Thorburn.

- Oljefondet kritiserer denne praksisen i selska-

Øystein Olsen bør ikke få lov til å kontrollere seg selv

Karin Thorburn, finansprofessor ved Norges Handelshøyskole

Det er hykleri av fondet å stemme imot en konstruksjon det selv har

Renée Adams, finansprofessor ved Australian School of Business

» Fungerer godt

Oslo: Sentralbanksjef og styreleder Øystein Olsen i Norges Bank viser til at hans doble rolle er fastslått i sentralbankloven.

- Er det god eierstyring å sitte både som sentralbanksjef og leder av hovedstyret?

- Norges Bank er en sentralbank, som er et forvaltningsorgan. Organiseringen er i tråd med det og sammenfaller derfor ikke med en tradisjonell aksjeselskapsmodell. Men vi er i en særstilling fordi vi også har forvaltningsansvaret for SPU. Derfor er det ikke jeg, men Yngve Slyngstad, som er daglig leder for NBIM. Hans mandat er delegert direkte fra hovedstyret, svarer Olsen i en post til DN.

SPU står for Statens pensjonsfond utland, eller Oljefondet.

Tidligere finansråd Svein Gjedrem leder et utvalg som skal vurdere sentralbankloven og styringen i Norges Bank, inkludert Oljefondet. Utvalget kommer med sin innstilling i 2017.

- Vi har full tillit til det sittende hovedstyret. Selv om dagens styrings- og kontrollstruktur fungerer godt, har regjeringen ønsket å legge til rette for at denne kan styrkes i møte med bankens stadig mer omfattende og sammensatte ansvarsområder. Det er derfor satt ned et utvalg som skal foreta en bred gjennomgang av sentralbankloven. Utvalget har mandat til å belyse blant annet de spørsmålene som reises her, skriver statssekretær Paal Bjørnstad (Frp) i Finansdepartementet.

← per de eier, fordi ledelsen i selskapene da kan sette styrets agenda. Det er dårlig eierstyring, sier Thorburn.

Tidligere i år stemte eksempelvis fondet imot at den norske toppsjefen Pål Kibsgaard i oljeservicegiganten Schlumberger, også skulle sitte i styret i selskapet han leder.

Finansprofessor Renée Adams ved Australian School of Business, mener Oljefondet opptrer «hyklersk». I mai var hun en av foredragsholderne på en BI-konferanse om eierstyring.

- Det er hykleri av fondet å stemme imot en konstruksjon det selv har. Samtidig tror jeg ikke det har så mye å si om daglig leder også er styreleder i et selskap - alt avhenger av hvor god styrelederen er, sier Adams.

Hverken NBIM eller Norges Bank ønsker å svare på kritikken.

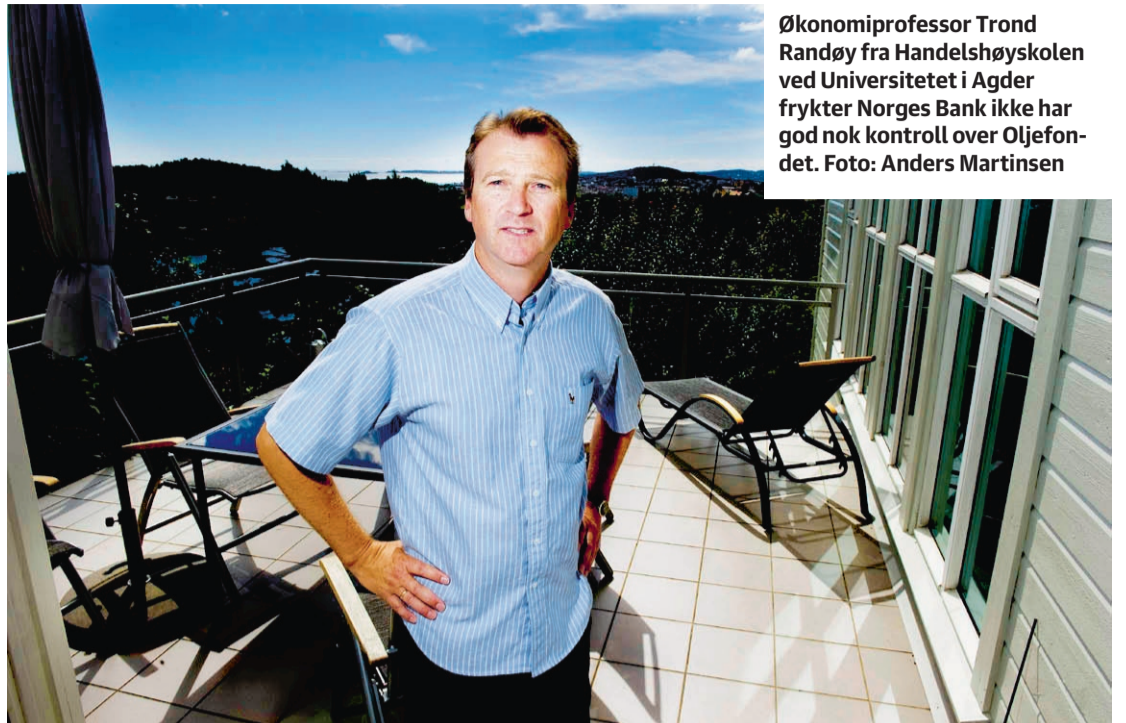
I hovedstyret har Olsen også med seg en visesentralbanksjef fra administrasjonen, Jon Nicolaisen. Snart får han enda en visesentralbanksjef, som skal ha ansvar for Oljefondet.

Mangler kontrollører

- Så lenge en sentral oppgave for hovedstyret i Norges Bank er å kontrollere administrasjonen, kan ikke de som skal kontrolleres også være sjef for kontrollørene. Jeg kan ikke forstå at noen kan protestere på det, sier Bøhren og legger til:

- Armlengdes avstand mellom styre og administrasjon bør være det grunnleggende prinsippet her. Finansdepartementet må få opp kvaliteten på styrearbeidet i banken de har eieransvaret for.

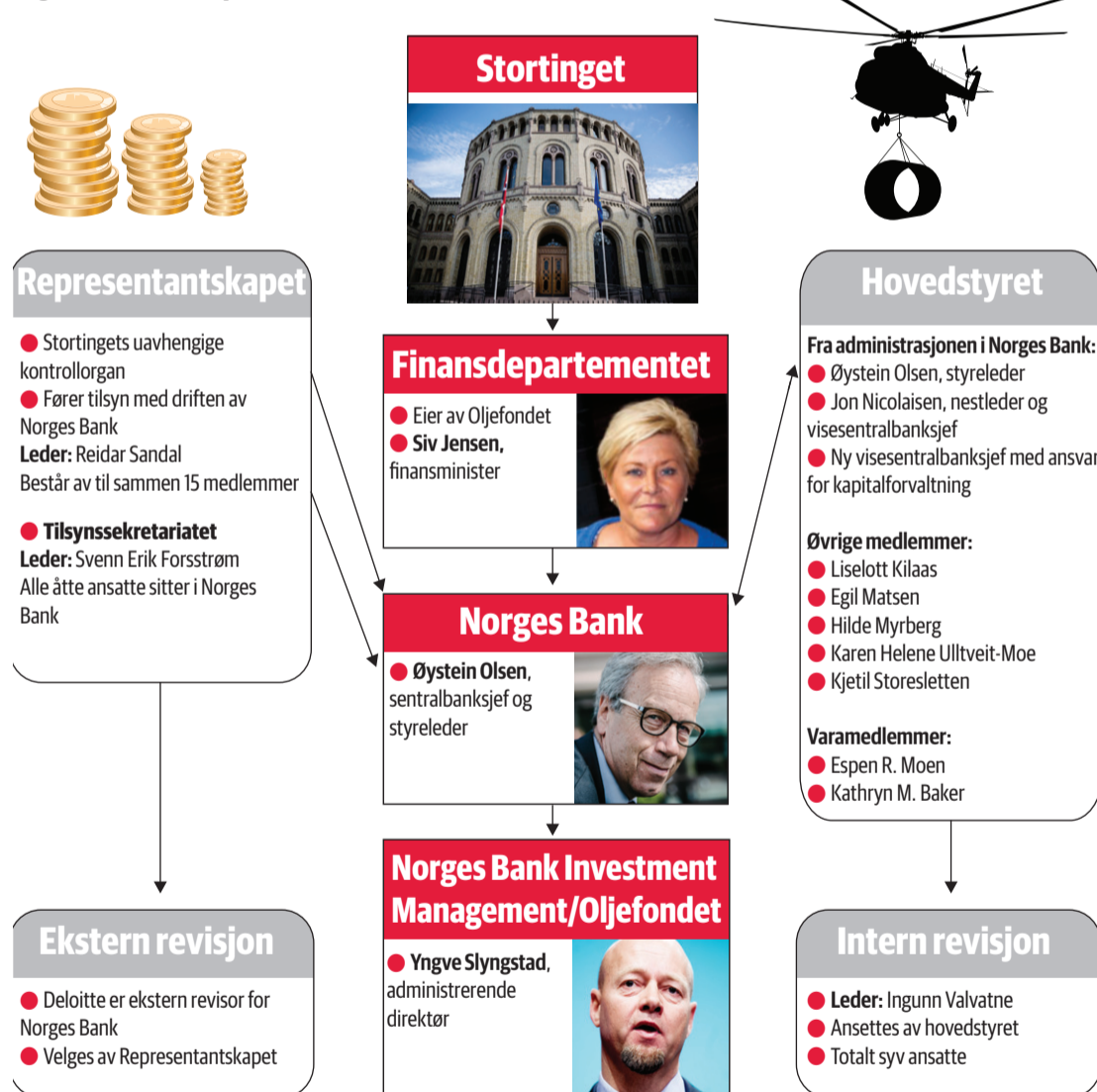
ashild.langved@dn.no

Økonomiprofessor Trond Randøy fra Handelshøyskolen ved Universitetet i Agder frykter Norges Bank ikke har god nok kontroll over Oljefondet. Foto: Anders Martinsen

Hvem vokter Oljefondet?

Norges Bank forvalter Oljefondet gjennom Norges Bank Investment Management på vegne av Finansdepartementet. Her er kontrollfunksjonene i Norges Bank:

2015 DN grafikk/Kilde: Regjeringen

Redd for «blemmer»

Oslo: Økonomiprofessor Trond Randøy fra Handelshøyskolen ved Universitetet i Agder er redd Norges Bank ikke har god nok kontroll over Oljefondet.

- De fleste andre statlige investeringsfond har uavhengige styre med uavhengige medlemmer. Faren er stor for at det kan skje blemmer når administrasjonen styrer seg selv, sier Randøy.

Allerede i 2010 skrev Randøy en kronikk i DN der han etterlyste et eget Oljefond-styre. Han trekker paralleller til Statoil og styringen av selskaper der staten er inne med en betydelig eierandel.

- Hvorfor har Statoil et eget styre? Alle vil svare her at det er åpenbart at Statoil må ha et eget styre, selv om staten er største eier. Det er et paradoks at Norge hopper bukk over prinsippet for god eierstyring når det dreier seg om å sikre landets største pengesekk, sier Randøy.

- Hva tenker du om at Finansdepartementet vil ansette en ny

visesentralbanksjef i hovedstyret?

- Det gjør vondt verre. Du lager en styringsstruktur der motvekten til administrasjonen ytterligere styrkes. Det trengs snarere en styrking av krefter som kan stille spørsmål og sørge for at administrasjonen opptrer ansvarlig, svarer Randøy.

Det trengs snarere en styrking av krefter som kan stille spørsmål og sørge for at administrasjonen opptrer ansvarlig

Trond Randøy, økonomiprofessor Universitetet i Agder

Kontrollørene spiser lunsj med ledelsen

Oslo: Representantskapet er et uavhengig organ oppnevnt av Stortinget for å passe på Oljefondet. Det består av 15 medlemmer og et tilsynssekretariat på åtte personer. Sekretariatet har kontor plass i Norges Bank.

- At kontrollgruppen til Norges Bank selv sitter i banken, øker frykten for at kontrollen med Oljefondet ikke er god nok, sier finansprofessor Karin Thorburn ved Norges Handelshøyskole (NHH).

Leder Svenn Erik Forsstrøm i tilsynssekretariatet, mener uavhengigheten til ledelsen i banken er god nok.

- I tråd med loven velger representantskapet ekstern revisor og har et eget tilsynssekretariat. Representantskapet

ansetter tilsynssekretariatets direktør og fastsetter budsjetter og rammer for tilsynssekretariatets arbeid. Det er inngått rammeavtaler med eksterne ressurser som benyttes i tilsynsarbeidet. Innen kapitalforvaltningsspørsmål bistår konsultantselskapet Oliver Wyman. Samlet sett sikrer dette god kompetanse og uavhengighet i representantskapets kontrollarbeid, skriver Forsstrøm i en epost.

- Er det slik at dere spiser lunsj i banken og også inviteres på sommerfester og julebord i regi av Norges Bank?

- Tilsynssekretariatets ansatte har anledning til å kjøpe lunsj i Norges Banks kantine, men har egne sosiale arrangementer, svarer han.

Dette sier sentralbankloven ...

- Sentralbanksjefen og visesentralbanksjefen skal være leder og nestleder i hovedstyret.
- Hovedstyret skal påse at bankens virksomhet, herunder regnskap og formuesforvaltning, er gjenstand for betryggende styring og kontroll. Hovedstyret skal føre tilsyn med bankens administrasjon og

virksomhet forøvrig.»

- Representantskapet skal føre tilsyn med bankens drift og med at reglene for bankens virksomhet blir fulgt. Representantskapet skal herunder føre tilsyn med at hovedstyret har tilfredsstillende styring og kontroll med bankens administrasjon og virksomhet (...)

Oljefondet

- Statens pensjonsfond utland, Oljefondet, er på rundt 7000 milliarder kroner fordelt på aksjer, obligasjoner og eiendom.
- Etablert i 1998 for å sikre langsiktig forvaltning av statens oljeinntekter.
- Forvaltes av Norges Bank Investment Management (NBIM).